

Fogyatékkal élők

BEVEZETŐ

Fogyatékkal, testi, értelmi vagy olyan érzékszervi hátránnyal, amely véglegesen, egész további életén át gátolja a megszokott, hagyományosan elvárható életvitel szabad gyakorlását, a legutóbbi népszámlálás adatai szerint Magyarországon a népesség 5,7%-a élt. Ez az arány a háború utáninak több mint háromszorosa, ami összefügghet a népesség öregedésével, a korábbinál magasabb szintű egészségügyi ellátással és ismeretekkel is. Legtöbb közülük mozgássérült vagy testi fogyatékos (44%), 14%-uk látási problémákkal küzd (vak egyik vagy mindkét szemére, vagy gyengénlátó), 11%-uk nagyothalló, siket vagy beszédhibás, 10%-uk értelmi fogyatékos. Míg a mozgássérültek, a nagyothallók és a vakok többségének fogyatékosága baleset során szerzett, vagy valamilyen betegség szövődménye, a többiek – különösen az értelmi fogyatékosok és a siketek – között magasabb a születésük óta testi vagy szellemi hátránnyal élők aránya. A fogyatékkal élők között minden hetediknek többféle rendellenessége is van.

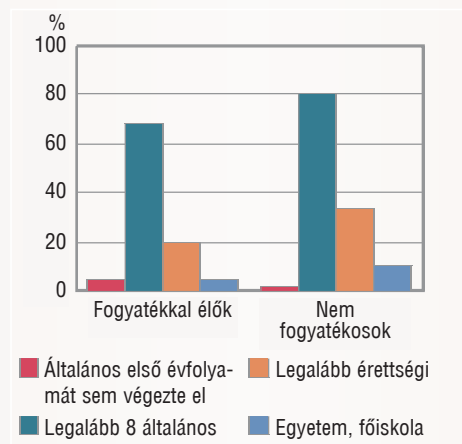
A fogyatékos embereknek 80%-a elmúlt 40 éves, és közöttük valamivel nagyobb arányban vannak férfiak, mint a népesség egészében. Számuk – különösen a mozgássérülteké – az idősebb korcsoportokban évről évre emelkedik, a fiatalabbakban csökken.

A testi vagy szellemi fogyatékkal élők magasabb arányban élnek községekben, mint a városokban. Arányuk a több szempontból is hátrányos helyzetű dél-alföldi és észak-magyarországi régiókban a legnagyobb.

Iskolai végzettségük az átlag alatti. Az alapfokú végzettséget sem sikerül megszerezni 29%-uknak. A legtöbb egyetemi, főiskolai végzettségű a gyengénlátók között van, és az értelmi fogyatékosok 0,6%-ának is sikerült valamilyen felsőoktatási oklevelet szereznie.

A társadalmi hátrányok csökkentésére a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően az óvodák és az iskolák egy részében a kilencvenes években vezették be az integrált oktatást, amelynek keretében egy-egy gyermekcsoportban néhány tanulási nehézséggel vagy egyéb hátránnyal induló gyermek oktatása is folyik. 2006-ban több mint 2500 olyan intézmény volt Magyarországon, amely felvállalta az integrálás sokáig ismeretlen feladatát, több mint 38 ezer gyermeknek lehetőséget adva egy átlagos közösségbe való beilleszkedésre. A 2005/2006-os tanévben 131 intézményben oktattak olyan gyermekeket, akik valamilyen szempontból – fogyatékoság vagy tanulási zavar miatt – jelentős hátrányban voltak társaikkal szemben, így oktatásuk elkülönítetten hatékonyabbnak bizonyult. Az intézmények 8%-a középfokú, 16%-a alapfokú volt, 4%-uk pedig óvoda. Az oktatási helyszínek 72%-a egyben iskola, óvoda és kollégium is volt. Az óvodákban 1431, az iskolában közel 31 ezer gyerek részesült klasszikus gyógypedagógiai nevelésben. A speciális szakiskolák 749 osztályában 8797 gyerek tanult.

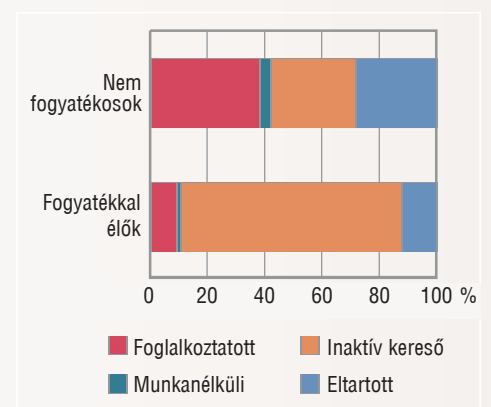
A fogyatékkal élők és a nem fogyatékosok iskolai végzettsége (a megfelelő korúak százalékában)

Magyarországon a fogyatékosok a rendszerváltás előtt sem indulhattak a munkaerőpiacon az egészségesekkel azonos eséllyel, helyzetük

azonban azóta tovább nehezedett. Kevés közöttük a foglalkoztatott, és magas az inaktív keresők aránya. Rehabilitációs foglalkoztatást bővítő bértámogatásban részesülhet – egyéb feltételek fennállása esetén – az a munkaadó, aki olyan munkavállalót alkalmaz, akinek munkaképessége legalább 40%-kal csökkent. A foglalkoztatás gátja az alacsony iskolázottság és a befogadó munkahelyek hiánya. A rossz tapasztalatok miatt sokan az aktív munkakeresésről is lemondanak, ezért munkanélkülivé kevesebben válnak, végül az eltartottság körükben azért alacsonyabb, mert arányaiban kevés a fiatal közöttük.

A népesség fogyatékoság és gazdasági aktivitás szerint

A megváltozott munkaképességű dolgozók rehabilitációs foglalkoztatására 2005-ben 72, a Pénzügyminisztérium által kijelölt gazdálkodó szervezet működött, 776 telephellyel. A telephelyek közel negyven százaléka Közép-Magyarországon volt. Az intézményeknek folyósított állami dotáció összege 35 milliárd forint volt. A célszervezeteknél dolgozók száma meghaladta a 33 ezret, havi nettó átlagkeresetük a nemzetgazdasági átlag 62%-a volt, mindössze 9%-kal haladta meg a minimálbért. A szociális foglalkoztatókban 2408 olyan, zömében megváltozott munkaképességű ember dolgozott, akiket egészségi állapotuk, idős koruk vagy gondozásra szoruló családtagjuk miatt üzemi keretekben megfelelően és gazdaságosan nem lehetett foglalkoztatni.

A fogyatékkal élők közel négyötöde inaktív kereső, de a népszámlálási felmérésnél bővebb kört jelez az egyéb egészségkárosodás miatti részleges vagy teljes munkaképtelenség miatt folyósított nyugellátások vagy járadékok száma. A többféle inaktív ellátás közül a rokkantsági nyugdíj a leggyakoribb, ami több mint nyolcszáz ezer embert érint, és ami közel kétszerese az inaktív fogyatékosok számának. 2005-ben közel 43 ezer új rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíjat állapítottak meg. Ez 30%-kal kevesebb, mint ami a kilencvenes évek elejét jellemezte, és az összes saját jogú új nyugdíj-megállapításoknak 34%-át teszi ki.

A fogyatékos emberek döntő többsége (92%) magánháztartásban él, az intézeti háztartásban élők aránya 8%. Ez utóbbiak közel fele értelmi, ötödük pedig testi fogyatékos. A családon belüli otthon ápolást az ápolási díj segíti, melynek egy főre jutó átlagos összege 2005-ben 23 ezer forint volt.

A fogyatékkal élők mindennapos ellátását segítő intézményi háttér a kilencvenes évek elejétől jelentősen bővült, de az ellátottak döntő többségét ma is önkormányzati fenntartású szociális intézményben gondozzák.

A harmadik életévüket betöltött, önellátásra részben képes fogyatékosok napközbeni gondozása, foglalkoztatása és nevelése a fogyatéko-

sok napközi otthonaiban zajlik. Számuk 2005-ben 111 volt, csaknem kétszerese a tíz év előtinek, a gondozottak száma (2765) több mint a duplája. Egy gondozóra 4 ápoló jutott. A gondozók 91%-a szakképzett.

A fogyatékosok gondozóháza átmeneti ellátást nyújtó intézmény. Itt azok a fogyatékosok helyezhetők el, akiknek gondozása családjukban nem biztosított, vagy az átmeneti elhelyezést a család tehermentesítése teszi indokolttá. 2005-ben 14 ilyen ház működött 161 ellátottal, többszöröse a tíz évvel ezelőtinek.

A fogyatékosok otthonába azok vehetők fel, akiknek az oktatása, képzése, foglalkoztatása vagy egyszerűen gondozása csak intézményi keretek között lehetséges. A rászorultakat 2005-ben 273 otthon várta, közülük 108 lakóotthoni formában. A lakóotthonokban – hasonlóan a gyermekvédelmi gyakorlathoz – kisebb létszámokban (átlagosan 10), családiasabb körülmények között élnek a gondozottak. Tartós bentlakásos intézményben 2005-ben 16 100-an éltek. Tíz év alatt a fogyatékos otthonok száma közel kétszeresére, az ellátottaké nyolcadával nőtt, így az intézmények ma átlagosan kisebb kihasználtsággal dolgoznak.

Fogyatékkal, rokkantsággal kapcsolatos ellátások 2005-ben

	Ellátottak, fő	Az ellátás átlagösszege, Ft/fő/hó
Rokkantsági nyugdíj, korbetöltött korhatár alatti	351 799	65 159
Baleseti járadék	14 410	20 592
Megváltozott munkaképességűek járadéka	213 685	25 776
Rokkantsági járadék	29 443	28 720
Súlyosan mozgáskorlátozottak közlekedéssel kapcsolatos támogatása	244 377	9 220 ^a
Fogyatékosági támogatás	101 360	A legkisebb öregségi nyugdíj 65 vagy 80%-a.
Közgyógyellátási igazolvány	532 259	–
Ápolási díj	39 843	22 994

^a Ft/fő/év.

Információk, elérhetőségek:

Aniko.Nagy@ksh.hu
www.ksh.hu

Telefon: 345–6358
 Telefon: 345–6789